

*Аналітична записка
 Серія «Соціальна політика», № 11, 2020*

ЩОДО ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НАКОПИЧУВАЛЬНОЇ СКЛАДОВОЇ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

О. П. Коваль, д. е. н., доцент, с. н. с., головний консультант
 відділу соціальної стратегії
 Національного інституту стратегічних досліджень

Повноцінне функціонування системи накопичувального пенсійного забезпечення поступово зумовлюватиме підвищення рівня соціального захисту людей пенсійного віку та залучення потужного внутрішнього довгострокового інвестиційного ресурсу, що сприятиме збільшенню інвестицій в національну економіку. Нагальним є вирішення питання забезпечення належного рівня інституційної та фінансової спроможності регуляторів з метою виконання функцій державного регулювання та нагляду за ринком пенсійних послуг відповідно до міжнародних стандартів, зокрема стандартів Міжнародної організації комісій з цінних паперів (IOSCO) та Міжнародної організації з пенсійного нагляду (IOPS), а також забезпечення

практики функціонування накопичувальної складової пенсійної системи вимогам для приєднання України до Багатостороннього Меморандуму про взаєморозуміння щодо консультивання та співробітництва і обміну інформацією IOSCO.

У межах своєї компетенції державні регулятори мають поступово запроваджувати ризик-орієнтований підхід до нагляду за суб'єктами недержавного пенсійного забезпечення із застосуванням принципу пропорційності, перспективного погляду, професійного судження та раннього виявлення і реагування на потенційні ризики.

До перешкод, що стоять на заваді ефективному розвитку недержавного пенсійного забезпечення на сучасному етапі, слід віднести такі:

- відсутність ефективних механізмів виведення з ринків проблемних фінансових установ, які не виконують та не мають на меті виконувати свої зобов'язання перед своїми учасниками, і створюють суттєві системні ризики;
- недосконалість інформаційно-комунікаційних технологій при взаємодії регуляторів з учасниками фінансового ринку;
- недостатність інформації у потенційних споживачів послуг з недержавного пенсійного забезпечення та знань, необхідних для обґрунтованого вибору недержавного пенсійного фонду, а також відсутність навичок оцінки рівня власних ризиків та своїх майбутніх зобов'язань під час вибору фінансової установи;
- невідповідність чинного законодавства, яке регулює ринок недержавних пенсійних послуг, потребам та сучасному стану розвитку недержавного пенсійного забезпечення;
- відсутність єдиного стандартизованого електронного формату розкриття інформації у фінансовій звітності, що не відповідає найкращими світовими практиками і створює перешкоди в частині зрозумілості та

прозорості діяльності фінансових установ для потенційних учасників недержавного пенсійного забезпечення;

- неналежний рівень наближення регуляторного середовища ринку недержавного пенсійного забезпечення до міжнародних стандартів регулювання та нагляду; недостатня зацікавленість роботодавців у фінансуванні недержавних пенсійних програм для працівників;
- збільшення ризиків, пов'язаних із фінансовою нестабільністю, у т.ч. неповернення пенсійних активів, які розміщені на депозитних рахунках банківських установ, до яких Національним банком України введено тимчасову адміністрацію або по яких прийнято рішення про їх ліквідацію; обмежений вибір фінансових інструментів, придатних для інвестування в них пенсійних коштів, внаслідок відставання розвитку ринку капіталу від потреб інституційних інвесторів;
- незадовільний розвиток та низький рівень популяризації корпоративних недержавних пенсійних фондів.

Впровадженню належного та ефективного державного регулювання накопичувальної складової пенсійної системи України сприятимуть:

1. Якісне законодавче врегулювання через розробку проектів нормативно-правових актів, необхідних для впровадження обов'язкового накопичувального рівня пенсійної системи (з урахуванням положень Директиви (ЄС) 2016/2341 Європейського Парламенту та Ради від 14 грудня 2016 року щодо діяльності і нагляду за інституціями недержавного пенсійного забезпечення).

2. Удосконалення регулювання системи недержавного пенсійного забезпечення та підвищення ефективності недержавних пенсійних фондів (з урахуванням положень Директиви (ЄС) 2016/2341 Європейського Парламенту та Ради від 14 грудня 2016 року щодо діяльності і нагляду за інституціями недержавного пенсійного забезпечення).

3. Розширення визначених законом повноважень ради недержавного пенсійного фонду та посилення відповідальності членів ради недержавного пенсійного фонду.

4. Впровадження системи дистанційної ідентифікації та верифікації клієнта для здійснення низькоризикових операцій, що надаються в сфері накопичувального пенсійного забезпечення.

5. Забезпечення на законодавчому рівні та на практиці роботи системи дистанційного укладання пенсійних контрактів та інших правочинів у сфері накопичувального пенсійного забезпечення в електронному вигляді (з урахуванням положень Регламенту (ЄС) № 910/2014 Європейського Парламенту та Ради від 23 липня 2014 року про електронну ідентифікацію та довірчі послуги для електронних транзакцій в межах внутрішнього ринку; Директиви (ЄС) 2016/2341 Європейського Парламенту та Ради від 14 грудня 2016 року щодо діяльності і нагляду за інституціями недержавного пенсійного забезпечення).

Стратегічними цілями державного регулювання накопичувальної складової пенсійної системи України мають бути:

- підвищення доступності користування послугами з недержавного пенсійного забезпечення;
- посилення захисту прав учасників недержавних пенсійних фондів;
- підвищення рівня фінансової грамотності населення;
- прискорення процесів підготовки та запровадження адекватних заходів щодо регулювання і нагляду у відповідь на нові виклики і загрози;
- посилення повноважень регуляторів для ефективного запобігання зловживанням у сфері недержавного пенсійного забезпечення (зокрема наділення їх повноваженнями щодо проведення перевірок фактів шахрайства) та надання їм повноважень зі встановлення відповідальності за такі дії;
- запровадження механізмів перспективного планування роботи пенсійних

фондів та раннього виявлення проблем у їхній діяльності;

- поліпшення обміну інформацією між регуляторами та іншими державними установами:
  - визначення периметру інформаційних активів, в отриманні доступу до яких є потреба у фінансового ринку для виконання свої функцій;
  - визначення та усунення законодавчих (доступ до інформації, легітимність отриманої інформації) та технічних (в т.ч. захист інформації) перепон для обміну відповідною інформацією в електронному вигляді.
- посилення співпраці між регуляторами щодо оптимізації вимог розкриття інформації суб'єктами фінансового ринку;
- підвищення професійного рівня працівників контролюючих органів.